

بررسی میزان کاربست اخلاق حرفه‌ای تدریس در بین اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر

مهدی سبحانی نژاد^۱، محمدرضا بقایی^۲، حسن نجفی^۳

چکیده

رعایت اخلاق آموزشی تضمین‌کننده سلامت فرایند یاددهی-یادگیری در دانشگاه است و موجب افزایش تعهد پاسخگویی مدرسان نسبت به نیازهای دانشجویان می‌شود. هدف این پژوهش سنجش میزان کاربست اخلاق حرفه‌ای تدریس از سوی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر می‌باشد. در بخش تحلیل اسنادی این پژوهش از فرم فیش‌برداری و در بخش پیمایشی، از پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته، حاوی ۵۰ مؤلفه اخلاق حرفه‌ای تدریس احصاء شده از منابع داخلی و خارجی، استفاده شد. روایی پرسشنامه از دید متخصصان مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ تعیین گردید. نمونه آماری با توجه به آمار تفکیکی دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشکده‌ها و با استفاده از فرمول کوکران و با روش طبقه‌ای و سهمیه‌ای، ۳۶۶ نفر تعیین شد. با توجه به یافته‌های پژوهش و با عنایت به شرایط متفاوت دانشگاه‌های افسری، بعد سازمانی به عنوان یکی از ابعاد اخلاق حرفه‌ای تدریس افزون بر ابعاد مطرح در سایر مراکز آموزش عالی شناسایی شد. همچنین مشخص شد که از دید دانشجویان میزان کاربست اخلاق حرفه‌ای تدریس از سوی اعضای هیأت علمی دانشگاه با میانگین ۴/۱۷ در حد بالایی قرار دارد. مهم‌تر آنکه در مواردی که بین مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس و نظامی‌گری همپوشانی وجود داشته است مولفه‌ها در بالاترین سطح رعایت شده‌اند.

واژگان کلیدی: تدریس، اخلاق حرفه‌ای، هیأت علمی، نظرات دانشجویان

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۰۳/۰۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۶/۰۶/۱۱

۱- دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

۲- کارشناس ارشد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

۳- دانشجوی دکتری، گروه مطالعات برنامه درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، تهران، ایران (نویسنده

مسئول: hnajafih@yahoo.com)

مقدمه

اخلاق جمع خُلق است، خُلق به معنی سیرت و باطن، و مراد از خلق، شکل نفسانی و صفات روحی است (حائری تهرانی، شبر، ۱۳۶۹، ۳۱). که به آسانی و بدون تفکر باعث صدور افعال انسان می‌شود (جتاران، ۱۳۸۹، ۳۱). امام خمینی (ره) در نگاه به صدور افعال اخلاق بدون تفکر، آنها را به افعال طبیعی او مثل دیدن و شنیدن همانند می‌کند (حسینی دهشیری، ۱۳۷۰، ۱۵). مقام معظم رهبری، اخلاق را هوای لطیفی می‌داند که در جامعه بشری اگر وجود داشته باشد، انسان‌ها می‌توانند با تنفس او زندگی سالمی داشته باشند (رشیدزاده، ۱۳۹۳، ۱۳۴).

در دوره کنونی، سازمان‌ها جایگاه برجسته‌ای در ساختار فرهنگی و اجتماعی جوامع پیدا کرده‌اند. بسیاری از فعالیت‌های اساسی و حیاتی مربوط به زندگی مردم، در سازمان‌ها انجام می‌شود (علاقه‌بند، ۱۳۷۸، ۱۶). برای سالم‌سازی محیط سازمانی، دو سازوکار وجود دارد: یکی ساز و کار قانون و دیگری سازوکار اخلاق که فراتر از قانون است و به صورت پایدار و نهادی می‌تواند سالم‌سازی را به صورت فرایند بر سازمان حاکم کند (سلطانی، ۱۳۸۴، ۱۰۲). یکی از مشکلات ما این است که اخلاق هیچ‌گاه در حوزه کسب و کار، یا به طور کلی، در حوزه اجتماعی و سیاسی ما مطرح نبوده، بلکه همواره موضوعی شخصی بوده است (حسینی، عباسی، ۱۳۹۱، ۱۳۲).

اخلاق حرفه‌ای به چگونگی رفتار، ادب و عمل شخص هنگام انجام کار حرفه‌ای می‌پردازد. این کار می‌تواند مشاوره، پژوهش، تدریس، نویسندگی، طبابت یا هر شغل دیگری باشد. در واقع، اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از اصول و استانداردهای سلوک بشری است که رفتار افراد و گروه‌ها در یک ساختار حرفه‌ای را تعیین می‌کند و مفهوم آن از علم اخلاق اتخاذ شده است. به عبارت دیگر، مجموعه قوانین اخلاقی که از ماهیت حرفه یا شغل به دست آمده، اخلاق حرفه‌ای نام دارد (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۳).

هدف از اخلاق حرفه‌ای، مسئولیت اخلاقی است که فرد در شغل خود دارد. مثلاً پزشک به عنوان یک شخص حقیقی مسئولیت‌های اخلاقی دارد که بر گرفته از شغلی است که بر عهده گرفته است، به گونه‌ای که اگر شغل دیگری می‌پذیرفت مسئولیت‌های اخلاقی وی تغییر می‌کرد. لذا هر شغلی به اقتضای حرفه‌ای، مسئولیت‌های اخلاقی ویژه‌ای می‌آفریند (قراملکی، ۱۳۸۳، ۱۵).

هر مجموعه سازمانی دارای کدهای اخلاقی متناسب با ساختار حرفه‌ای خود است که اخلاق حرفه‌ای نام دارد. آموزش عالی نیز نظامی حرفه‌ای است و اساتید دانشگاه‌ها به عنوان افرادی که مسئولیت تعلیم و تربیت دانشجویان را بر عهده دارند باید از اصول اخلاق حرفه‌ای معلمی آگاهی داشته و به آن پایبند باشند. رعایت اخلاق آموزشی تضمین کننده ی سلامت فرایند یاددهی- یادگیری در دانشگاه است و موجب افزایش تعهد پاسخگویی مدرسان نسبت به نیازهای دانشجویان می‌شود.

حرفه‌های گوناگون بر حسب میزان حساسیت و وظیفه‌ای که در خدمت به جامعه دارند معیارهای اخلاقی متفاوتی دارند (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۲). آشنایی با این معیارهای اخلاقی و پایبندی به آن‌ها در تعالی اخلاقی و حرفه‌ای افراد شاغل در یک نهاد و به تبع آن ارتقاء جایگاه اجتماعی آن نهاد یا سازمان در جامعه و تأثیرگذاری آن بر افراد کمک می‌نماید. آموزش عالی، نظامی حرفه‌ای است و اساتید دانشگاه‌ها به عنوان افرادی که مسئولیت تعلیم و تربیت دانشجویان را بر عهده دارند باید از اصول اخلاق حرفه‌ای معلمی آگاهی داشته و به آن پایبند باشند (جان براکستون و ناتانیل بری، ۱۳۸۳، ۹۱).

اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی به مشخص کردن حدود و ثغور رفتارهای مناسب یا نامناسب و هدایت اعضای هیأت علمی در اجرای مسئولیت‌های حرفه‌ای می‌انجامد (نعمتی، محسنی، ۱۳۸۹، ۱۴). از آن‌جا که مسئولیت‌ها و وظایف حرفه‌ای اساتید و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها عمدتاً در سه حوزه آموزشی، پژوهشی و کارآفرینی تقسیم می‌شود اخلاق حرفه‌ای آموزش عالی نیز ناظر بر هر سه حوزه است اما آن چه در اینجا موضوع بحث و بررسی است تنها پرداختن به حوزه مسئولیتی اول یعنی آموزش است که از منظری مهم‌ترین و بیشترین حوزه‌ی کاری اساتید را شامل می‌شود.

پایبندی اعضای هیأت علمی به اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای، هم از منظر توسعه فرهنگ سازمانی مبتنی بر اخلاقیات و هم از منظر انتقال صفات ممیزه و ویژگی‌های برجسته انسانی به دانشجویان و در نتیجه اشاعه آن‌ها در جامعه، بسیار حائز اهمیت است (همان، ۱۶).

بنابراین، اصول اخلاق حرفه‌ای آموزش از دو بعد قابل بحث است: اول، استانداردهای اخلاقی که باید در امر آموزش رعایت شوند و مربوط به فرایند یاددهی-یادگیری هستند.

دوم، اصول اخلاق فردی که فرد باید خود را ملزم به رعایت آن‌ها در هر زمان و مکانی بداند (همان، ۲۶).

کیفیت آموزش در مراکز آموزش عالی، یکی از مواردی است که همواره مورد تاکید قرار گرفته است و حتی می‌توان گفت که در این خصوص حساسیت بیشتری در دانشگاه‌های افسری از جمله دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) در مقایسه با سایر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی وجود دارد. مقام معظم رهبری در خصوص اهمیت دانشگاه‌های افسری فرمودند: «از جوانان ما در هر رشته‌ای، دانش را زیور وجود و فعالیت‌های دوران زندگی خود قرار می‌دهند، برای کشور یک ذخیره و مغتنم است؛ اما بعضی از دانشجویان و بعضی از مراکز تحصیلی از جهاتی ارزش و امتیاز دارند و شما از این قبیل هستید. فرق است میان کسی که دانش را تحصیل می‌کند و از آن برای تأمین زندگی خود بهره می‌برد - که این هم البته با ارزش است - و کسی که دانش را تحصیل می‌کند تا برای کشور و در خدمت امنیت ملت، آن را به کار ببرد. در میان کسانی هم که دانش را برای مصلحت کشور و امنیت ملت به کار می‌برند، آن‌هایی که صفوف پرخطرتر را انتخاب کرده‌اند، بیشتر مورد ستایش قرار می‌گیرند. علاقه و محبت من به افسران جوان و دانشجویان رشته‌های نظامی بدین خاطر است^۱» (رشیدزاده، ۱۳۹۳، ۴۷). توضیح بیشتر آنکه اهمیت این دانشگاه در حدی است که بر اساس آن و به خاطر جایگاه علم، شجاعت و نظامی‌گری مؤمنانه همه ساله شاهد شرکت فرمانده معظم کل قوا در مراسم فارغ‌التحصیلی افسران دانش‌آموخته دانشگاه‌های افسری هستیم؛ «همه ساله در مراسم فارغ‌التحصیلی افسران جوان اصرار دارم شرکت کنم؛ این به خاطر بزرگداشت جایگاه علم و شجاعت و نظامی‌گری مؤمنانه است که جمعی از بهترین جوانان ما در این مراکز علمی و تحقیقی آن را فرا می‌گیرند و پایه‌ای برای تلاش و مجاهدت سال‌های طولانی خود قرار می‌دهند میان شما جوان‌ها است که در آینده سرداران بزرگ، نوابغ جنگی و کسانی که می‌توانند در موقعیت‌های حساس و خطرناک یک کشور را نجات دهند، بر می‌خیزند^۲» (همان، ۴۸). لذا رعایت اخلاق حرفه‌ای تدریس به عنوان یکی از معیارهای مهم در فرایند یاددهی-یادگیری اثربخش (جان براکتون و ناتانیل بری، ۱۳۸۳، ۹۱) باید مورد ارزیابی قرار گیرد. تا در صورت هر گونه نقص و کاستی نسبت به اصلاح و جبران آن اقدام گردد چرا که دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر به عنوان مرجع اصلی آموزش‌های دریایی، وظیفه تربیت افسران و نیروهای متخصص جهت به کارگیری در بخش‌های مختلف نیروی دریایی ارتش و سایر ارگان‌های دریایی و دریا پایه را بر عهده دارد لذا هر گونه نقص احتمالی در کیفیت آموزش عواقب جبران ناپذیری خواهد داشت. از سویی دیگر برای آشنایی با اخلاق حرفه‌ای آموزشی، قبل از هر چیز، باید فرهنگ آن جامعه و افراد تحت آموزش را شناخت. در هر جامعه‌ای یک سری اصول اخلاقی وجود دارد که از فرهنگ خاصی پیروی می‌کند. وقتی اصول حاکم بر حرفه با فرهنگ یک جامعه ترکیب می‌شود مورد تأیید آن جامعه قرار می‌گیرد، در نتیجه یک سری اصول اخلاقی اضافه می‌شود، بویژه دانشگاه‌های نظامی که از اصول اخلاقی خاصی پیروی می‌کنند. از این رو پژوهش حاضر ضمن گسترش دامنه دانش نظری در حوزه اخلاق حرفه‌ای تدریس، به اعضای هیأت علمی و مسئولین ذی ربط در شناخت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس و شناسایی نقاط ضعف و قوت در زمینه رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس کمک خواهد نمود همچنین کاربست مدنظر قراردادن نتایج این پژوهش به تدوین مناسب نظام مدرسین مراکز آموزشی آجا منجر خواهد شد.

اصول اخلاق حرفه‌ای مساله‌ای است که اخیراً در کشور ما و دیگر کشورها بسیار مورد توجه قرار گرفته است، از کتاب‌ها و مقاله‌هایی که هر روزه در این مورد نگاشته می‌شود و نیز سمینارهایی که برگزار می‌شود می‌توان پی به اهمیت روزافزون این مساله در میان حرف مختلف پی‌برد.

۱- بیانات معظم له در دانشگاه افسری، ۸/۰۸/۰۷

۲- بیانات معظم له در مراسم دانش آموزی دانشجویان دانشگاه‌های ارتش، ۲۲/۰۷/۱۳۸۳

سبحانی نژاد و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس اعضای هیأت علمی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم، ابعاد اخلاق حرفه‌ای را تحت ۶ عنوان شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده، ویژگی‌های شخصیتی، تسلط بر روش‌های تدریس، رعایت قوانین آموزشی ارزشیابی استاندارد و اشراف بر محتوا شناسایی نمودند.

بوذرجمهری و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به ارزیابی اخلاق حرفه‌ای اساتید دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد از دیدگاه دانشجویان این دانشگاه پرداخته‌اند بررسی‌ها نشان داد که اساتید دانشگاه مذکور معمولاً از شایستگی علمی و اخلاقی برخوردارند ولی باید به مسائل دانشجویان بیشتر توجه نموده و برای تعامل با آنان وقت بیشتری صرف نمایند.

کرپوریان و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود به بررسی نگرش به اخلاق حرفه‌ای در اعضا هیئت علمی دانشکده دندانپزشکی همدان در سال ۱۳۹۱ پرداخته و این گونه نتیجه‌گیری نموده‌اند از آنجا که نگرش اساتید دندانپزشکی در برخی مباحث اخلاق حرفه‌ای، مطلوب نمی‌باشد لذا توصیه می‌شود که دوره‌های بازآموزی به صورت مستمر و مداوم برای اعضای هیئت علمی برگزار گردد.

آراسته و جاهد (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان "رعایت اخلاق در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی: گزینه ای برای بهبود رفتارها" ضمن مرور مفاهیم، اهمیت و ضرورت اخلاق، به بررسی اخلاق در آموزش عالی در چهار بعد مدیریتی، آموزشی، پژوهشی و دانشجویی، و عوامل رشد و گسترش و روش به کارگیری اخلاق حرفه ای در سازمان پرداخته‌اند. مطلبی فرد و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان بررسی و شناسایی نشانگرهای حرفه ای و اخلاقی در آموزش و تدریس از نقطه نظر دانشجویان کارشناسی ارشد به بررسی ویژگی‌های تدریس اخلاقی و حرفه‌ای از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی پرداخته‌اند که نتایج به دست آمده نشان داد که تدریس اخلاقی از دیدگاه دانشجویان دارای هشت مؤلفه اساسی می باشد که عبارت‌اند از: کارآمدی در آموزش، کارآمدی در ارائه محتوا، تعامل حرفه‌ای، توجه به رشد همه جانبه دانشجویان، احترام به همکاران، فضای بحثی مناسب در کلاس، احترام به کلاس و در نهایت ارزشیابی مناسب است.

نیکنامی و کریمی (۱۳۸۸) در پژوهشی به بررسی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان دوره آموزش عمومی به منظور ارائه چارچوب مناسب پرداخته است که در نهایت تجزیه و تحلیل نتایج نشان داد که بین وضعیت موجود و مطلوب صلاحیت‌های معلمان تفاوت وجود دارد و در کلیه مؤلفه‌های اصلی تفاوت معنادار است و وضع موجود صلاحیت‌های معلمان آموزش عمومی نشان می‌دهد که در بعد شخصیتی و اخلاقی در وضعیت بالاتر از متوسط قرار دارند، ولی در بعد آموزشی، رفتاری شناختی و مدیریتی در سطح متوسط و در مؤلفه‌های فناوری، توسعه حرفه‌ای، فکری و تدریس از وضعیت ضعیفی برخوردارند.

لیاقتدار و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهشی به بررسی ویژگی‌های علمی، حرفه‌ای و شخصیتی اساتید دروس عمومی معارف اسلامی از دیدگاه دانشجویان شهر کرمان با هدف بررسی میزان رضایت دانشجویان از ویژگی‌های علمی-تخصصی، حرفه‌ای-مدرسی و فردی-شخصیتی اساتید دروس عمومی معارف اسلامی پرداخته‌اند. نتایج حاصل از پژوهش مشخص نمود که میزان رضایت دانشجویان از ویژگی‌های علمی-تخصصی اساتید دروس عمومی معارف اسلامی در سطح متوسط و میزان رضایت از ویژگی‌های حرفه‌ای-مدرسی و فردی-شخصیتی اساتید دروس عمومی معارف اسلامی کمتر از سطح متوسط بوده است.

موری^۱ و همکاران (۲۰۰۷) در مورد رعایت اصول اخلاق آموزشی در دانشگاه در مقاله‌ای با نام اصول اخلاقی در آموزش عالی به بیان اصول نه گانه‌ای تحت عناوین اصل صلاحیت محتوا، صلاحیت تعلیم و تربیتی، پرداختن به موضوعات مهم، رشد دانشجویان اصل، تعامل با دانشجویان، اطمینان پذیری و اعتماد کردن، احترام به همکاران، ارزیابی مناسب دانشجویان، احترام به مؤسسه پرداخته‌اند.

در ایالت نبراسکا^۱ استانداردهای خاصی را برای مراکز آموزشی قائلند که رفتار آموزشی اعضای هیأت علمی را نیز در بر می‌گیرد که شامل شرایط اخلاقی بودن، داشتن عملکرد حرفه‌ای، مهارت و خدمات حرفه‌ای، و قراردادی برای تعهدات آن‌ها می‌باشد و توسط آموزش و پرورش این ایالت اصولی را به شرح ذیل به تصویب رسانده‌اند:

اصل یک- تعهد به عنوان یک مربی حرفه‌ای؛ اصل دوم- تعهد به دانشجویان؛ اصل سوم- تعهد به عموم؛ اصل چهارم- تعهد به حرفه؛ و اصل پنجم- تعهد به تمرین حرفه‌ای و استخدام. هدف کمیسیون آموزش و پرورش از تدوین این اصول، ترویج و اجرای استانداردهای حرفه‌ای برای مربیان آموزشی نبراسکا است (ونتز^۲، ۲۰۰۷).

فالونا (۲۰۰۰) پیرامون رفتار معلم معتقد است که برنامه‌های تربیت معلم باید به گونه‌ای باشد که معلمان را تشویق نماید تا به محسنات اخلاقی توجه داشته باشند و رفتار را در جهت هر چه بهتر شدن اصلاح نمایند.

در آموزش عالی آمریکا اصولی در زمینه اخلاق حرفه‌ای تدریس شامل تعادل بین ارائه محتوای^۳ درس و تحقیق آزاد^۴، احترام به دانشجویان، حفظ تمامیت دانشگاهی^۵، استفاده از ارزیابی عینی و عادلانه^۶، رعایت محرمانه بودن اطلاعات و دانشجویان (رازداری^۷)، رفتار مناسب با دانشجویان تدوین نموده‌اند:

کالج معلمان انتاریو^۸ مجموعه‌ای از استانداردهای اخلاقی را برای معلمان نام می‌برد که عبارتند از: مراقبت به معنی دلسوزی، پذیرش، علاقه مندی و بینش داشتن نسبت به تدارک و پرورش استعداد بالقوه ی دانشجویان؛ اعتماد به معنی رعایت بیطرفی و انصاف؛ شفاف بودن؛ صداقت در ارتباط با دانشجویان، افراد حرفه ای، والدین، همکاران و سایرین؛ احترام به معنی رعایت ادب و احترام به کرامت انسانی، خوب بودن عاطفی و تکامل شناختی؛ تمامیت به معنی رعایت صداقت، قابل اعتماد بودن و انجام عمل اخلاقی (ویلیام، ۲۰۰۴، ۱۶).

در برخی از دانشگاه‌های آمریکا، موارد جزئی‌تری از استانداردهای اخلاق حرفه‌ای تدریس را استخراج و به کارگیری نموده‌اند که از آن جمله می‌توان به دانشگاه کینگزویل^۹ اشاره نمود که در آن ده اولویت را بر اساس مدل بوت و روتزل^{۱۰} (بوت و روتزل، ۲۰۰۸) برای بهبود فرایند تدریس و آموزش در نظر گرفته‌اند: تعیین روش سازمان یافته برای تدریس مانند روش سخنرانی، کمک به دانشجویان برای امتحانات با در نظر گرفتن جلسات مطالعه خاص، جمع‌آوری بازخورد دانشجویان به منظور تعیین شرایط و اینکه شرایط چه طور بوده است و الان چه شده است، توضیح با دقت اهداف، انتظارات، درجه‌بندی و قوانین در آغاز دوره، دریافت پیشنهادات دانشجویان و اقدام بر اساس آنها جهت بهبود دوره، بررسی بی‌درنگ تکالیف، امتحانات دانشجویان و مواردی از این دست، ارائه نمونه‌های برتر از پاسخ آزمون‌ها، پروژه‌های برتر و مقالات برتر، دادن فرصت تجدید نظر به دانشجو در بحث تکالیف قبل از دادن نمره نهایی، داشتن یک دستور کار رسمی از جمله اهداف برنامه و موضوعات برای هر جلسه کلاس درس، گنجاندن فعالیت بحث گروهی به عنوان بخشی از هر کلاس درس (ماریه^{۱۱} و همکاران، ۲۰۰۹).

در دوره کنونی در کشور رومانی، تلاش بر این است که با ارائه یک الگو کلی از اصول کلیدی اخلاق آموزش و همچنین عرضه عرضه برخی از پیشنهادات ضمن افزایش حساسیت و آگاهی معلمان، مشکلات اخلاقی کاهش یابد.

۱- Nebraska

۲- Vontz

۳- Content

۴- Free Inquiry

۵- Academic Integrity

۶- Objective and Fair Assessments

۷- Confidentiality

۸- Ontario College of Teachers

۹- Texas A&M University-Kingsville

۱۰- Butt, D., & Reutzel

۱۱- Marie

در واقع در نگرش جدید مسئولیت بزرگ معلمان شامل طراحی دوره و کلاس درس، طراحی محیط‌هایی برای تشویق یادگیری، ارزیابی یادگیری و بهبود وضعیت یادگیری دانشجویان با رعایت احترام متقابل است (النا سِقدین^۱، ۲۰۱۲، ۱۵).

صلاحیت محتوا، کارآمدی آموزشی، برخورد با موضوعات حساس، پیشرفت دانشجو، رابطه دوگانه با دانشجویان، محرمانه بودن، احترام به همکاران، ارزیابی معتبر دانشجویان و احترام به نهاد برخی از اصول اخلاقی رایج در کشور نیوزیلند که اساتید در نقش آموزشی خود با آن روبرو هستند (کوکِ نایدو^۲، ۲۰۱۲، ۱۸).

در استرالیا استانداردهایی برای اخلاق حرفه‌ای تدریس در ۷ محور اصلی به شرح ذیل تهیه و تدوین شده است:

۱. استاد باید دانشجو را بشناسد و در خصوص این که او چگونه یاد می‌گیرد آگاهی داشته باشد؛
۲. استاد باید بر محتوای آموزش تسلط علمی داشته باشد و بداند که آن را چگونه باید تدریس نماید؛
۳. استاد باید یک طرح برای تدریس و یادگیری داشته باشد؛
۴. استاد باید یک محیط مناسب و امن برای یادگیری دانشجویان فراهم کند؛
۵. استاد باید یک ارزشیابی و بازخورد مناسب از یادگیری دانشجویان به عمل آورد؛
۶. استاد باید نسبت به یادگیری دانشجویان مسئولیت پذیر باشد؛
۷. استاد باید به همکاران، اجتماع و قوانین دانشگاه احترام بگذارد (استانداردهای حرفه‌ای برای اساتید در استرالیا، ۲۰۱۱، ۲۳).

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس از منابع موجود داخلی و خارجی احصاء شد سپس به منظور ارزیابی میزان کاربست مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس از سوی اعضای هیأت علمی دانشگاه امام خمینی (ره) نوشهر، از پرسشنامه محقق‌ساخته که در اختیار دانشجویان قرار گرفته استفاده شده است این پرسشنامه شامل ۵۰ مؤلفه اخلاق حرفه‌ای تدریس دسته‌بندی شده در ابعاد ۷ گانه بوده که از سوی اساتید و کارشناسان آموزشی بیش از سایر موارد مورد تأکید قرار گرفته است. همچنین در پرسشنامه از طیف ۵ عددی لیکرت استفاده شده که در آن حداکثر امتیاز هر مؤلفه ۵ و حداقل امتیاز هر مؤلفه یک بوده است. نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت تصادفی و با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و سهمیه‌ای انجام پذیرفت با این توضیح که نمونه آماری (حجم نمونه) با استفاده از روش کوکران و با توجه به آمار هر یک از دانشکده‌ها (۵ دانشکده)، به تعداد ۳۶۶ نفر تعیین شد.

پایایی پرسش‌نامه با استفاده از آزمون ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمده است که معرف پایایی خوب پرسشنامه است و روایی ابزار پژوهش نیز با استفاده از نظر صاحب نظران این حوزه تأمین شده است توضیح بیشتر اینکه مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس که به عنوان گویه‌ها در ابزار پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است، با مطالعه مقالات و پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش، کتاب‌های موجود در این زمینه و نظرات متخصصین این حوزه، دستورالعمل‌های مرتبط با موضوع و موجود در سطح ارتش و تعدادی از اعضای محترم هیأت علمی تهیه و تنظیم شده است.

هدف این پژوهش بررسی میزان کاربست اخلاق حرفه‌ای تدریس از سوی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم دریایی

امام خمینی نوشهر بوده است همچنین سؤالیهای این پژوهش عبارتند از:

۱. مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس اعضای هیأت علمی چیست؟
۲. کاربست ابعاد ۷ گانه اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر از دیدگاه دانشجویان دانشگاه به چه میزان است؟

۱- Elena Seghedini

۲- Kogi Naidoo

۳. اولویت بندی مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس بر حسب میزان کاربست آنها از سوی اعضای هیأت علمی در دانشگاه دریایی امام خمینی (ره) نوشهر چگونه است؟

یافته‌های پژوهش

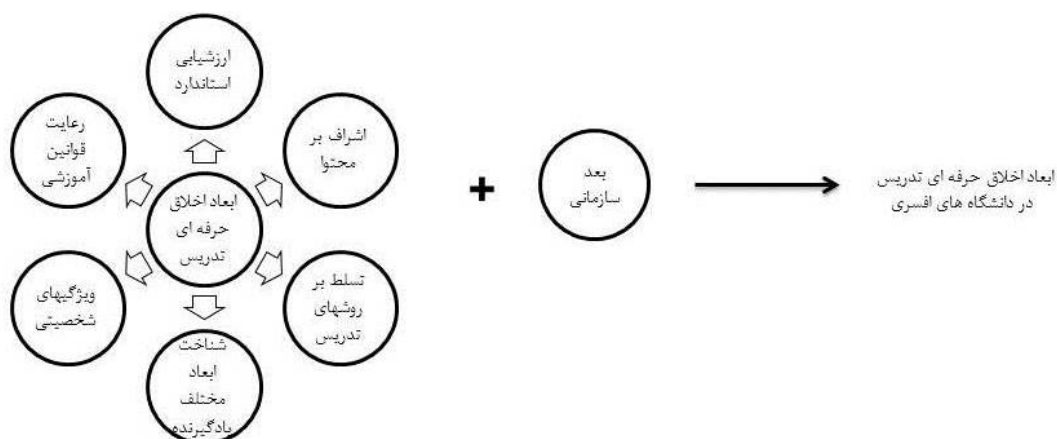
در هر جامعه‌ای هدف نهایی آموزش عالی تدارک فرصت‌های مناسب به منظور کسب دانش، مهارت و نگرش در قالب شایستگی‌هایی خاص برای دانشجویان است به گونه‌ای که آنان را در اثربخشی فعالیت‌هایشان و نیز ثمربخشی برای جامعه، یاری رسانده (آبوالماتی^۱، ۲۰۰۲، ۲۴) و رشد دهد.

سه گروه اصلی تأثیرگذار و تأثیرپذیر مرتبط با کارکرد آموزشی دانشگاه عبارتند از مدیران و سیاستگذاران، اعضای هیأت علمی و دانشجویان. در این میان اعضای هیأت علمی نقش اصلی را در اداره و هدایت امر آموزش و تدریس بر عهده دارند (نعمتی، محسنی، ۱۳۸۹، ۱۶).

تدریس، سلسله فعالیت‌هایی منظم، هدف دار و از پیش تعیین شده که هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری از سوی مدرس است. دانشگاه از مهم‌ترین ارکان پیشرفت هر کشوری است که بالطبع توجه شایانی را می‌طلبد و این در گرو داشتن اعضای هیأت علمی متخصص در رشته‌های مورد تدریس و نحوه آموزش مناسب با هزاره سوم است. تعمیق و گسترش ارزش‌های حاکم بر رفتار علمی و حرفه‌ای در همه سطوح دانشگاهی می‌تواند موجب افزایش التزام اجتماعی استادان و دانشجویان و اعتماد بیشتر جامعه به دانشگاهیان و سلامت ارتباطات علمی و فعالیت‌های پژوهشی گردد (بهنام جام و دیگران، ۱۳۸۹، ۷).

دانشگاه‌های بسیاری از کشورها در راستای فراهم کردن یک مجموعه از ضوابط و استانداردهای اخلاقی که همه ی افراد به آن معتقد باشند و افزایش پایبندی به اصول حرفه‌ای، برای بخش آموزش به ویژه شاغلین حرفه‌ای معلمی یک مجموعه راهنما از کدهای اخلاقی تدوین کرده‌اند (گل محمدی و دیگران، ۱۳۸۹، ۵۱).

در این پژوهش ابتدا به شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس پرداخته و سپس میزان کاربست مؤلفه‌ها را مورد سنجش قرار داده است. با توجه به وضعیت متفاوت دانشگاه‌های افسری یک بعد با عنوان بعد سازمانی به سایر ابعاد شناسایی شده برای مراکز آموزش عالی (ویژگی‌های شخصیتی، رعایت قوانین آموزشی، ارزشیابی استاندارد، اشراف بر محتوا، تسلط بر روشهای تدریس، شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده) اضافه گردید (شکل ۱).

شکل ۱: ابعاد اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه‌های افسری

به طور کلی می‌توان مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس را به صورت زیر بیان نمود:

جدول (۱) مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس

ابعاد	مولفه‌ها
ویژگی های شخصیتی	توجه استاد به آراستگی ظاهری خویش (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۶)، (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۰) (قرائتی، ۱۳۹۱، ۷۶)
	رفتار توأم با احترام و ادب استاد با دیگران و پرهیز از تکبر (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۲)، (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۵)، (نیکنای، ۱۳۸۸، ۱۰)
	التزام عملی استاد به ولایت مداری و ارزش‌های دینی (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۵)، (سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۸۷، ۴۵)
	اداره کلاس توسط استاد با مهربانی (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۰)، (بوذرجمهری و همکاران، ۱۳۹۲، ۴۷)، (قرائتی، ۱۳۹۱، ۶۴)
	داشتن روحیه تحمل و بردباری و سعه صدر در برخورد با دانشجویان (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۳)، (امیدوار الف، ۱۳۹۰، ۳۸)
	دوری جستن استاد از توییح و سرزنش دانشجویان (امیدوار الف، ۱۳۹۰، ۳۸)، (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۰)، (قرائتی، ۱۳۹۱، ۶۸)
	مسئولیت پذیری استاد نسبت به رشد فکری و علمی دانشجویان (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۶)، (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۴)
	رعایت ادب و نزاکت در برابر دانشجویان و پرهیز از شوخی‌های زننده (امیدوار الف، ۱۳۹۰، ۱۳۵)، (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۰)
	اشتیاق و انگیزه کافی استاد برای تدریس (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۳)
	زیر سؤال نبردن عملکرد سایر اساتید و همکاران نظامی (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۳)، (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۲۹)
	احترام استاد به نظرات متفاوت و استقبال از تصمیم‌گیری جمعی (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۲)، (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۵)
	متعهد بودن استاد نسبت به حفظ اسرار دانشجویان (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۳)، (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۲۹)، (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۷)
	عدم سوء استفاده استاد از پست و مقام سازمانی (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۳)، (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۴)
	عدم استفاده استاد از ابزارهای آموزشی و دانشجویان جهت انجام امور شخصی (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۴)
رعایت قوانین آموزشی	رعایت صداقت در گفتار و کردار (استانداردهای اخلاقی در دانشگاه می‌سی‌سی‌پی، ۲۰۰۹)
	پذیرش نقص خود با گفتن نمی‌دانم در مورد برخی از مطالب علمی که مسلط نیست (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۲)
	رعایت زمان دقیق ورود و خروج از کلاس درس توسط استاد (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۷)، (معاونت تربیت و آموزش آجا، ۱۳۹۱، ۴۸)
	عدم اشتیاق استاد به تعطیلی‌های مختلف کلاس درس (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۶)
ارزشیابی استاندارد	اهمیت دادن استاد به حضور و غیاب منظم دانشجویان (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۲)، (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۷)
	متعهد بودن استاد به آئین‌نامه‌های آموزشی دانشگاه (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۵)، (مورای ^۱ و همکاران، ۱۹۹۶، ۱۲۵)
	رعایت عدالت و انصاف توسط استاد در ارزشیابی دانشجویان (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۰)، (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۷)، (قرائتی، ۱۳۹۱، ۸۲)، (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۶)، (ویلیام ^۲ ، ۲۰۰۴، ۱۲۵)
	برنامه ریزی استاد برای انواع ارزیابی‌ها، متناسب با توانایی‌های متفاوت دانشجویان (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۱)، (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۶)
اشراف بر محتوا	بهره‌گیری استاد از ارزشیابی تکوینی (ارزشیابی در طول ترم) و هماهنگ با اهداف آموزشی (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۷)
	برگزاری آزمون بر اساس مطالب تدریس شده توسط استاد (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۳)
	عدم استفاده ابزاری استاد از ارزشیابی و نمره جهت کنترل کلاس (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۶)
	روشن نمودن اهداف و محتوای درس در شروع ترم، توسط استاد (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۳)، (نیکنای، ۱۳۸۸، ۱۰)
تسلط بر روش های تدریس	توجه استاد به ارائه مطالب نظری (تئوری) با استفاده از منابع علمی و شرح کاربردهای عملی آن در آینده شغلی دانشجویان (ویلیام، ۲۰۰۴، ۱۲۵)
	پیونددهی آموخته‌های قبلی و جدید دانشجویان برای معنا دار نمودن یادگیری دانشجویان (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۱)
	برقراری ارتباط افقی بین مباحث درس خود با دروس دیگر دانشجو در ترم توسط استاد (ارتباط محتوای یک درس با محتوای سایر دروس در یک ترم) (نیکنای، ۱۳۸۸، ۱۰)
	برقراری ارتباط عمودی مناسب بین مباحث دروس مختلف توسط استاد (ارتباط محتوای یک درس با محتوای سایر دروس در ترم-های گذشته) (نیکنای، ۱۳۸۸، ۱۰)
تسلط بر روش های تدریس	تسلط استاد بر مباحث علمی جدید و ارائه آن در محتوای درس (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۲۹)، (مورای و همکاران، ۱۹۹۶، ۱۲۵)
	بهره‌گیری استاد از روش‌های متنوع تدریس به شکلی هماهنگ با اهداف و محتوای درس (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۲۵)، (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۷)، (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۴)، (مورای و همکاران، ۱۹۹۶، ۱۲۵)
	اهمیت دادن استاد به مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های علمی و درسی کلاس به تناسب موضوع (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۲)

۱- Murray

۲- William

	(مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۳)
	سازماندهی مطالب درسی برای هر جلسه و کل ترم به شکل مناسب توسط استاد (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۷)، (نیکنامی، ۱۳۸۸، ۱۰)
یادگیرنده	داشتن قدرت بیان برای انتقال مطالب از سوی استاد (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۱)
	همگامی و همراهی استاد با دانشجو در مراحل مختلف یادگیری دروس (آراسته، جاهد، ۱۳۹۰، ۳۵)
	توجه به دانسته‌های قبلی دانشجویان در تدریس مطالب درسی جدید (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۱)
	اختصاص وقت کافی به پژوهش‌های درسی دانشجویان (بوذرجمهری، ۱۳۹۲، ۴۶)، (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۵)
	امکان پرسش از استاد به کمک رسانه‌های مجازی در ساعات غیر کلاس (سبحانی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳، ۴۰۰)
	ایجاد فضای امن و عاری از فشار روحی و روانی در کلاس درس (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۱)
	ترسیم و توافق در خصوص شیوه‌های کاری در کلاس و هماهنگی با الزامات قانونی (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۲)
	بینش و بصیرت استاد نسبت به چگونگی رفتار دانشجویان (شناخت توانایی‌ها، استعدادها و ضعف دانشجویان) (امیدوار الف، ۱۳۹۰، ۵۲)، (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۱)، (مطلبی فرد، ۱۳۹۰، ۴)
	توجه استاد به تفاوت‌های فردی بین دانشجویان در امر آموزش (امیدوار الف، ۱۳۹۰، ۵۲)، (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۱)
	توانایی استاد در ایجاد انگیزه و ترغیب دانشجویان به یادگیری (ایمانی پور، ۱۳۹۱، ۳۱)
سازمانی	رعایت حقوق دانشجویان در زمینه‌های مختلف تصریح شده در قوانین آموزشی (معاونت تربیت و آموزش آجا، ۱۳۹۱، ۴۸)
	تلاش استاد بر افزایش بصیرت سیاسی دانشجویان جهت ایفای نقش یک نظامی بصیر و پویا (سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۸۷، ۳۷ و ۴۰)
	تلاش استاد بر ایجاد و تقویت توان دشمن شناسی و دشمن ستیزی در خود و دانشجویان (سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۸۷، ۳)
	تلاش استاد برای ایجاد و تقویت روحیه شجاعت، از خود گذشتگی و ایثار در خود و دانشجویان (سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۸۷، ۲۱)
	وفاداری و پای بندی استاد به نظام ج.ا.ا و آرمان‌های انقلاب در گفتار و کردار (سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۸۷، ۲۴)
اهتمام استاد به رعایت حیطة بندی (حفاظت گفتار) در مطالب ارائه شده در کلاس درس و سعی در اشاعه این اصل بین دانشجویان (سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۸۷، ۲۶)	

جدول (۲) نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط به میزان کاربست مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس

ابعاد	رتب	عامل	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف استاندارد	t	df	سطح معناداری
ویژگیهای شخصیتی	۱	توجه استاد به آراستگی ظاهری خویش	۴/۴۴	۰/۸۰۴	۰/۰۴۲	۱۰۵/۵۹	۳۶۵	۰/۰۰۰
	۲	رفتار توأم با احترام و ادب استاد با دیگران و پرهیز از تکبر	۴/۵۱	۰/۷۰۱	۰/۰۳۷	۱۲۳/۳۳	۳۶۵	۰/۰۰۰
	۳	التزام عملی استاد به ولایت مداری و ارزش های دینی	۴/۴۴	۰/۷۸۰	۰/۰۴۱	۱۰۸/۹۰	۳۶۵	۰/۰۰۰
	۴	اداره کلاس توسط استاد با مهربانی	۴/۳۲	۰/۷۸۶	۰/۰۴۶	۹۴/۴۲	۳۶۵	۰/۰۰۰
	۵	داشتن روحیه تحمل و بردباری و سعه صدر در برخورد با دانشجویان	۴/۲۴	۰/۹۳۹	۰/۰۴۹	۸۶/۱۳	۳۶۵	۰/۰۰۰
	۶	دوری جستن استاد از توبیخ و سرزنش دانشجویان	۴/۰۶	۱/۰۳۸	۰/۰۵۴	۷۴/۹۸	۳۶۵	۰/۰۰۰
	۷	مسئولیت پذیری استاد نسبت به رشد فکری و علمی دانشجویان	۴/۱۸	۱/۰۲۳	۰/۰۵۴	۷۸/۱۶	۳۶۵	۰/۰۰۰
	۸	رعایت ادب و نزاکت در برابر دانشجویان و پرهیز از شوخی‌های زننده	۴/۴۶	۰/۸۴۸	۰/۰۴۵	۱۰۰/۳۳	۳۶۵	۰/۰۰۰
	۹	اشتیاق و انگیزه کافی استاد برای تدریس	۴/۲۵	۰/۸۶۹	۰/۰۳۹	۹۳/۶۷	۳۶۵	۰/۰۰۰
	۱۰	زیر سؤال نبردن عملکرد سایر اساتید و همکاران نظامی	۴/۳۳	۰/۷۵۱	۰/۰۵۱	۱۱۰/۵۱	۳۶۵	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۰/۳۶	۰/۰۴۷	۰/۹۷۴	۴/۰۹	احترام استاد به نظرات متفاوت و استقبال از تصمیم گیری جمعی	۱۱	رعایت قوانین آموزشی	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۹۱/۸۲	۰/۰۵۳	۰/۸۹۹	۴/۳۱	متعهد بودن استاد نسبت به حفظ اسرار دانشجویان	۱۲		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۷۶/۶۲	۰/۰۴۰	۱/۰۲۳	۴/۲۹	عدم سوء استفاده استاد از پست و مقام سازمانی	۱۳		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۱۰۷/۲۸	۰/۰۳۹	۰/۷۶۶	۴/۴۵	عدم استفاده استاد از ابزارهای آموزشی و دانشجویان جهت انجام امور شخصی	۱۴		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۱۱۴/۸۹	۰/۰۴۷	۰/۷۴۲	۴/۱۹	رعایت صداقت در گفتار و کردار	۱۵		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۹۰/۱۳۵	۰/۰۴۸	۰/۸۹	۴/۰۴	پذیرش نقص خود با گفتن نمی دانم در مورد برخی از مطالب علمی که مسلط نیست	۱۶		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۷۷/۱۵	۰/۰۴۵	۱/۰۲۲	۴/۰۴	رعایت زمان دقیق ورود و خروج از کلاس درس توسط استاد	۱۷		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۹/۹۲	۰/۰۵۱	۰/۸۵۵	۴/۱۴	عدم اشتیاق استاد به تعطیلی های مختلف کلاس درس	۱۸		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۱/۷۹	۰/۰۴۳	۰/۹۶۹	۴/۳۸	اهمیت دادن استاد به حضور و غیاب منظم دانشجویان	۱۹		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۱۰۲/۴۰	۰/۰۴۶	۰/۸۱۷	۴/۳۳	متعهد بودن استاد به آئین نامه های آموزشی دانشگاه	۲۰		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۹۳/۴۳	۰/۰۵۲	۰/۸۸۷	۴/۱۵	رعایت حقوق دانشجویان در زمینه های مختلف تصریح شده در قوانین آموزشی	۲۱		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۹۹/۵۴	۰/۰۴۴	۰/۸۱۴	۳/۸۹	رعایت عدالت و انصاف توسط استاد در ارزشیابی دانشجویان	۲۲		ارزشیابی استاندارد
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۹/۱۴	۰/۰۵۷	۰/۸۳۶	۴/۰۶	برنامه ریزی استاد برای انواع ارزیابی ها، متناسب با توانایی های متفاوت دانشجویان	۲۳		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۷۰/۹۲	۰/۰۴۸	۱/۰۸۹	۴/۱۱	بهره گیری استاد از ارزشیابی تکوینی (ارزشیابی در طول ترم) و هماهنگی با اهداف آموزشی	۲۴		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۶/۰۳	۰/۰۵۴	۰/۹۱۶	۳/۹۸	برگزاری آزمون بر اساس مطالب تدریس شده توسط استاد	۲۵		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۷۳/۴۰	۰/۰۵۳	۱/۰۳۹	۴/۱۲	عدم استفاده ابزاری استاد از ارزشیابی و نمره جهت کنترل کلاس	۲۶		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۳/۶۳	۰/۰۴۹	۰/۹۲۶	۴/۰۸	روشن نمودن اهداف و محتوای درس در شروع ترم، توسط استاد	۲۷		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۳/۱۰	۰/۰۴۴	۰/۹۴۱	۴/۲۸	توجه استاد به ارائه مطالب نظری (تئوری) با استفاده از منابع علمی و شرح کاربردهای عملی آن در آینده شغلی دانشجویان	۲۸		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۹۷/۷۸	۰/۰۵۲	۰/۸۳۸	۴/۰۳	پیوندهای آموخته های قبلی و جدید دانشجویان برای معنا دار نمودن یادگیری دانشجویان	۲۹		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۷۷/۲۰	۰/۰۴۶	۱/۰۰۱	۴/۰۷	برقراری ارتباط افقی بین مباحث درس خود با دروس دیگر دانشجو در ترم توسط استاد (ارتباط محتوای یک درس با محتوای سایر دروس در یک ترم)	۳۰		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۸/۰۵	۰/۰۴۸	۰/۸۸۶	۴/۲۵	برقراری ارتباط عمودی مناسب بین مباحث دروس مختلف توسط استاد (ارتباط محتوای	۳۱		

						یک درس با محتوای سایر دروس در ترم‌های گذشته)		
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۸/۳۰	۰/۰۶۰	۰/۹۱۹	۴/۰۸	تسلط استاد بر مباحث علمی جدید و ارائه آن در محتوای درس	۳۲	تسلط بر روشهای تدریس
۰/۰۰۰	۳۶۵	۶۸/۲۷	۰/۰۵۱	۱/۱۴۴	۴/۲۴	بهره‌گیری استاد از روش‌های متنوع تدریس به شکلی هماهنگ با اهداف و محتوای درس	۳۳	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۳/۶۹	۰/۰۴۹	۰/۹۷۰	۴/۲۳	اهمیت دادن استاد به مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های علمی و درسی کلاس به تناسب موضوع	۳۴	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۶/۴۵	۰/۰۵۲	۰/۹۳۴	۴/۳۴	سازماندهی مطالب درسی برای هر جلسه و کل ترم به شکل مناسب توسط استاد	۳۵	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۳/۵۹	۰/۰۳۸	۰/۹۹۴	۴/۴۲	داشتن قدرت بیان برای انتقال مطالب از سوی استاد	۳۶	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۱۱۵/۷۳	۰/۰۴۵	۰/۷۳۲	۴/۲۵	همگامی و همراهی استاد با دانشجو در مراحل مختلف یادگیری دروس	۳۷	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۹۵/۴۷	۰/۰۵۶	۰/۸۵۲	۴/۲۲	توجه به دانسته‌های قبلی دانشجویان در تدریس مطالب درسی جدید	۳۸	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۷۵/۵۴	۰/۰۶۵	۱/۰۷۰	۳/۸۷	اختصاص وقت کافی به پژوهش‌های درسی دانشجویان	۳۹	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۶۰/۷۲	۰/۰۵۲	۱/۲۵۲	۲/۱۱	امکان پرسش از استاد به کمک رسانه‌های مجازی در ساعات غیر کلاس	۴۰	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۷۹/۵۷	۰/۰۴۲	۰/۹۸۹	۴/۲۱	ایجاد فضای امن و عاری از فشار روحی و روانی در کلاس درس	۴۱	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۱۰۰/۷۴	۰/۰۵۳	۰/۸۰۱	۴/۱۵	ترسیم و توافق در خصوص شیوه‌های کاری در کلاس و هماهنگی با الزامات قانونی	۴۲	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۷۸/۹۹	۰/۰۴۷	۱/۰۰۵	۳/۹۴	بینش و بصیرت استاد نسبت به چگونگی رفتار دانشجویان (شناخت توانایی‌ها، استعدادها و ضعف دانشجویان)	۴۳	شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۴/۱۵	۰/۰۵۲	۰/۸۹۸	۴/۰۹	توجه استاد به تفاوت‌های فردی بین دانشجویان در امر آموزش	۴۴	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۷۹/۴۱	۰/۰۴۳	۰/۹۸۶	۴/۲۳	توانایی استاد در ایجاد انگیزه و ترغیب دانشجویان به یادگیری	۴۵	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۰/۰۴	۰/۰۵۱	۰/۹۹۳	۴/۱۲	تلاش استاد بر افزایش بصیرت سیاسی دانشجویان جهت ایفای نقش یک نظامی بصیر و پویا	۴۶	بعد سازمانی
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۱/۰۰	۰/۰۵۱	۰/۹۷۵	۴/۲۸	تلاش استاد بر ایجاد و تقویت توان دشمن شناسی و دشمن ستیزی در خود و دانشجویان	۴۷	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۸۴/۶۱	۰/۰۴۷	۰/۹۶۹	۴/۲۷	تلاش استاد برای ایجاد و تقویت روحیه شجاعت، از خود گذشتگی و ایثار در خود و دانشجویان	۴۸	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۹۱/۵۸	۰/۰۴۳	۰/۸۹۴	۴/۳۱	وفاداری و پای بندی استاد به نظام ج.ا.ا و آرمان‌های انقلاب در گفتار و کردار	۴۹	
۰/۰۰۰	۳۶۵	۹۹/۹۵	۰/۰۴۳	۰/۸۲۶	۴/۳۶	اهتمام استاد به رعایت حیطه بندی (حفاظت گفتار) در مطالب ارائه شده در کلاس درس و سعی در اشاعه این اصل بین دانشجویان	۵۰	

بررسی نتایج ارائه شده در جدول (۲) در خصوص مؤلفه‌های مختلف بیانگر وجود تفاوت معنادار بین میانگین نمونه و میانگین فرضی (میانگین فرضی برابر ۳ است) در سطح معناداری $P \leq 0/01$ می‌باشد ($sig=0/000$)

جدول (۳) نتایج آزمون تی تک نمونه ای مربوط به میزان کاربست ابعاد اخلاق حرفه ای تدریس

عامل	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف استاندارد	t	df	سطح معناداری
ویژگی‌های شخصیتی	۴/۳۸	۰/۶۶۲	۰/۰۳۵	۱۲۶/۴۸	۳۶۵	۰/۰۰۰
رعایت قوانین آموزشی	۴/۳۰	۰/۷۳۰	۰/۰۳۸	۱۱۲/۶۲	۳۶۵	۰/۰۰۰
ارزشیابی استاندارد	۴/۰۴	۰/۷۰۱	۰/۰۳۷	۱۱۰/۳۷	۳۶۵	۰/۰۰۰
اشراف بر محتوا	۴/۰۲	۰/۷۴۰	۰/۰۳۹	۱۰۳/۹۸	۳۶۵	۰/۰۰۰
تسلط بر روش‌های تدریس	۴/۱۶	۰/۸۹۸	۰/۰۴۷	۸۸/۷۳۵	۳۶۵	۰/۰۰۰
شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده	۴/۰۷	۰/۸۶۲	۰/۰۴۵	۹۰/۴۴۷	۳۶۵	۰/۰۰۰
بعد سازمانی	۴/۲۲	۰/۷۷۷	۰/۰۴۱	۱۰۳/۸۳	۳۶۵	۰/۰۰۰

بررسی نتایج ارائه شده در جدول (۳) در خصوص ابعاد مختلف اخلاق حرفه‌ای تدریس بیانگر وجود تفاوت معنادار بین میانگین نمونه و میانگین فرضی (میانگین فرضی برابر ۳ است) در سطح معناداری $P \leq 0/01$ می‌باشد ($sig=0/000$). از دیدگاه دانشجویان ابعاد ویژگی‌های شخصیتی، رعایت قوانین آموزشی، رعایت قوانین آموزشی، تسلط بر روش‌های تدریس و بعد سازمانی به ترتیب با میانگین ۴/۳۸، ۴/۳۰، ۴/۱۶ و ۴/۲۲ در مقایسه با میانگین فرضی ۳، در حد خیلی زیاد از سوی اعضای هیئت علمی دانشگاه رعایت می‌شوند.

همچنین از دیدگاه دانشجویان، اعضای هیئت علمی دانشگاه سه بعد ارزشیابی استاندارد، اشراف بر محتوا و شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده را به ترتیب با میانگین ۴/۰۴، ۴/۰۲ و ۴/۰۷ در مقایسه با میانگین فرضی ۳، در حد زیاد رعایت می‌کنند.

جدول (۴) نتایج آزمون تی تک نمونه ای مربوط به میزان کاربست اخلاق حرفه‌ای تدریس

عامل	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف استاندارد	t	df	سطح معناداری
اخلاق حرفه‌ای تدریس	۴/۱۷	۰/۴۳۱	۰/۰۴۳	۹۳/۲۸	۳۶۵	۰/۰۰۰

بررسی نتایج ارائه شده در جدول (۴) در خصوص میزان کاربست اخلاق حرفه‌ای تدریس، بیانگر وجود تفاوت معنادار بین میانگین نمونه و میانگین فرضی (میانگین فرضی برابر ۳ است) در سطح معناداری $P \leq 0/01$ می‌باشد ($sig=0/000$). بنابراین با توجه به میانگین به دست آمده (۴/۱۷)، اخلاق حرفه‌ای تدریس در حد خیلی زیاد از سوی اساتید رعایت می‌شود.

جدول (۵) شاخص‌های توصیفی و نتایج آزمون فریدمن در خصوص رتبه‌بندی مؤلفه‌ها

بعد	شماره مؤلفه	میانگین رتبه‌ای	بعد	شماره مؤلفه	میانگین رتبه‌ای	تعداد	Chi-Square	df	سطح معناداری
ویژگی‌های شخصیتی	۱	۳۸/۱۰	اشراف بر محتوا	۲۶	۳۲/۷۳	۳۶۶	E ₃ ۳۲۱ ۵	۴۹	۰.۰۰۰
	۲	۳۸/۵۰		۲۷	۳۱/۱۲				
	۳	۳۸/۱۰		۲۸	۳۵/۹۳				
	۴	۳۶/۶۴		۲۹	۲۷/۲۵				
	۵	۳۵/۱۲		۳۰	۳۰/۳۴				
	۶	۲۹/۵۲		۳۱	۳۵/۳۷				
	۷	۳۴/۱۸		۳۲	۳۱/۱۲				
	تسلط بر روش‌های تدریس	۸	۳۸/۲۱	۳۳	۳۵/۱۲				
		۹	۳۵/۳۷	۳۴	۳۵/۰۳				
		۱۰	۳۶/۸۲	۳۵	۳۷/۰۱				
		۱۱	۳۱/۴۵	۳۶	۳۷/۹۴				
		۱۲	۳۶/۲۷	۳۷	۳۵/۳۷				
		۱۳	۳۶/۰۷	۳۸	۳۴/۹۶				
		۱۴	۳۸/۱۷	۳۹	۲۰/۱۸				
		۱۵	۳۴/۴۲	۴۰	۷/۸۲				
		۱۶	۲۸/۶۸	۴۱	۳۴/۸۲				
		۱۷	۲۸/۶۸	۴۲	۳۳/۲۳				
رعایت قوانین آموزشی	۱۸	۳۳/۱۹	مختلف یادگیرنده شناخت ابعاد	۴۳	۲۱/۹۵				
	۱۹	۳۷/۶۳		۴۴	۳۱/۴۵				
	۲۰	۳۶/۸۲		۴۵	۳۵/۰۳				
ارزشیابی استاندارد	۲۱	۳۳/۲۳	بعد سازمانی	۴۶	۳۲/۷۳				
	۲۲	۲۰/۴۲		۴۷	۳۵/۹۳				
	۲۳	۲۹/۵۲		۴۸	۳۵/۷۲				
	۲۴	۳۲/۵۴		۴۹	۳۶/۲۷				
	۲۵	۲۳/۴۷		۵۰	۳۷/۲۱				

طبق نتایج آزمون فریدمن (جدول ۵)، سطح معناداری کم‌تر از ۰/۰۵ است، (Sig=۰/۰۰۰) که نشان از تفاوت معنادار در بین رتبه‌های مؤلفه‌ها بر حسب میزان کاربست از سوی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر دارد. بنابراین یکسان بودن رتبه (اولویت) این مؤلفه‌ها رد می‌شود. از سوی دیگر با توجه به میانگین رتبه‌ای مؤلفه‌ها، هر چه مقدار میانگین رتبه‌ای یک مؤلفه بالاتر باشد نشان دهنده بالاتر بودن رتبه (اولویت) مؤلفه و کاربست بیشتر آن مؤلفه توسط اعضای هیأت علمی می‌باشد که در این رابطه مؤلفه «رفتار توأم با احترام و ادب استاد با دیگران و پرهیز از تکبر» رتبه برتر و مؤلفه «امکان پرسش از استاد به کمک رسانه‌های مجازی در ساعات غیر کلاس» پایین‌ترین رتبه می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

در تدریس موفق، تنها دانسته‌ها و اطلاعات علمی برای معلم کافی نیست، بلکه استاد باید مهارت‌هایی نیز داشته باشد تا بتواند به خوبی از عهده تدریس برآید. بخشی از این مهارت‌ها به حرفه معلمی مربوط است که تحت عنوان اخلاق حرفه‌ای تدریس مطرح می‌شود. به عبارت دیگر اساتید دانشگاه‌ها صرف نظر از رشته تخصصی خود که باید در آن مهارت داشته باشند، باید در حرفه معلمی هم مهارت داشته و با اصول حرفه‌ای آن آشنا باشند. چرا که در فرآیند

تدریس تنها تجارب و دیدگاه‌های علمی اساتید نیست که موثر واقع می‌شود بلکه کل شخصیت و عملکرد اوست که در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر و تحول تأثیر می‌گذارد. دانشجویان مراکز آموزش عالی به شکلی پیوسته و مداوم نسبت به نگرش‌ها، ارزش‌ها و شخصیت‌های اساتید خود واکنش نشان می‌دهند. تقلید از معلم، یکی از روش‌های معمول در یادگیری آنها به شمار می‌رود و از این لحاظ ممکن است منجر به بروز رفتارهایی خاص در جامعه شود که از نظر اخلاقی قابل نقد و بررسی باشد حتی ممکن است عملکرد اساتید، نوع خاصی از تفکر و اندیشه را تقویت یا تضعیف کند که برای جامعه دارای فواید یا مضرات فراوانی باشد. حال آنکه الگوپذیری دانشجویان از اساتید در دانشگاه‌های افسری، به جهت آنکه دانشجویان جایگاه اساتید خود را به نوعی آینده شغلی و حرفه‌ای خود می‌دانند عملکرد اساتید بیش از سایر مراکز آموزش عالی نمود پیدا می‌کند.

بررسی میزان کاربست اخلاق حرفه‌ای تدریس در بین اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر نشان داد که اعضای هیأت علمی از شایستگی‌های اخلاقی در حد قابل قبولی برخوردار هستند علی‌الخصوص مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در دو بعد ویژگی‌های شخصیتی و رعایت قوانین آموزشی که وجه مشترک اصول اخلاق حرفه‌ای استادی و اصول اخلاق در نظامی‌گری می‌باشند از سوی اساتید بیشتر از سایر مؤلفه‌ها رعایت شده‌اند که این می‌تواند به علت هم‌افزایی عوامل محرک در رعایت اخلاق حرفه‌ای تدریس و اخلاق حرفه‌ای نظامیان باشد. به عبارت دیگر به علت ساز و کار نظارتی موجود در دانشگاه‌های افسری و همچنین الزام آور بودن برخی از قوانین مدنظر در دو بعد مذکور، مؤلفه‌های مربوطه در حد قابل قبولی رعایت می‌گردد. بنابراین می‌تواند به عنوان یک استراتژی در مراکز آموزش عالی مدنظر قرار گیرد تا با اقداماتی نظیر تدوین قوانین و مقررات الزام‌آور و نظارت دقیق بر اجرای آنها، کیفیت و بهره‌وری فرایند یاددهی - یادگیری را تضمین نمود.

همچنین مؤلفه‌های سایر ابعاد از جمله مؤلفه‌های ابعاد تسلط بر روش‌های تدریس، شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده، ارزشیابی استاندارد و اشراف بر محتوا که از یک سو محدود به فضای کلاس بوده و کمتر نمود عینی برای مسئولین نظارتی دارد و از سوی دیگر نیازمند تلاش اساتید در کسب آمادگی و مهارت لازم در آن ابعاد است از نظر میزان کاربست در رده‌های بعدی قرار دارند که با اقداماتی نظیر بازنگری در فرایند جذب اساتید و برگزاری دوره‌های ضمن خدمت می‌توان به بهبود عملکرد اساتید در این زمینه‌ها کمک کرد.

از نکات قابل توجه، کسب رتبه پایین اساتید در کاربست مؤلفه «امکان پرسش از استاد به کمک رسانه‌های مجازی در ساعات غیر کلاس» می‌باشد که نشان از عدم استفاده کافی از رسانه‌های مجازی در سطح دانشگاه دارد. هر چند که بهره‌مندی از برخی از فضای مجازی در دانشگاه به سبب ملاحظات امنیتی ممنوع می‌باشد لیکن با توجه به در اختیار بودن اینترنت در سطح دانشگاه و امکان ارتباط اساتید با دانشجویان از طریق ایمیل می‌توان این نقیصه را رفع نمود. همچنین پایین بودن میزان کاربست مؤلفه «اختصاص وقت کافی به پژوهش‌های درسی دانشجویان»، نیاز بازنگری اساتید در انجام فعالیتهای پژوهشی و همگامی با دانشجویان در این زمینه را نمایان می‌سازد لذا بازنگری در فرم ارزیابی مدرسان آجا می‌تواند در جهت بهبود وضعیت راهگشا باشد.

منابع

- آراسته، حمیدرضا؛ جاهد، حسینعلی (۱۳۹۰). رعایت اخلاق در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی: گزینه ای برای بهبود رفتارها. فصلنامه نشاط علم، ش ۲، ص ۳۱-۴۰.
- امیدوار، الف (۱۳۹۰). اخلاق تدریس. قم: معارف.
- ایمانی‌پور، معصومه (۱۳۹۱). اصول اخلاق حرفه‌ای در آموزش. مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی، ش ۶، ص ۳۸-۲۵.
- بوذر جمهری، فتح اله؛ منصوریان، مهسا؛ هرندی، یاسمن؛ بوذر جمهری، حسین (۱۳۹۲). ارزیابی اخلاق حرفه‌ای اساتید دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد از دیدگاه دانشجویان این دانشگاه. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، ش ۱۱، ص ۴۴-۵۲.
- بهنام جام، لیلا (۱۳۸۹). بررسی اخلاق حرفه‌ای آموزش در دانشکده‌های دانشگاه شاهد. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم انسانی دانشگاه شاهد.

- حائری تهرانی، مهدی؛ شبر، عبد... (۱۳۶۹). بنیادهای اخلاق اسلامی (ترجمه الاخلاق). تهران: بنیاد فرهنگی المهدی (عج). حسینی دهشیری، افضل السادات (۱۳۷۰). نگرشی به تربیت اخلاقی در دیدگاه اسلام. تهران: سازمان تبلیغات اسلامی.
- حسینی، نجمه؛ عباسی، عفت (۱۳۹۱). راهکارهای نهادینه کردن اخلاق حرفه ای در سازمانها از دیدگاه آموزه‌های دینی. فصلنامه اسلام و پژوهش‌های مدیریتی، ش ۱، ص ۱۵۴-۱۲۹.
- جان، براکستون؛ ناانیل، بری (۱۳۸۳). اخلاق در آموزش عالی. ترجمه حمیدرضا آراسته. تهران: بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی. جباران، محمد رضا (۱۳۸۹). ترجمه اخلاق سید عبدالله شبر. قم: مؤسسه انتشارات هجرت.
- رشیدزاده، فتح الله (۱۳۹۳). تبیین فرازهایی از اندیشه‌های نظامی - دفاعی فرماندهی معظم کل قوا. تهران: دانشگاه افسری امام علی (ع).
- سازمان عقیدتی سیاسی آجا (۱۳۸۷). شاخص‌های نظامی مسلمان. تهران: مدیریت طرح و برنامه‌ریزی.
- سبحانی نژاد، مهدی؛ نجفی، حسن؛ جعفری هرندی، رضا؛ فرمپینی فراهانی، محسن (۱۳۹۳). شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس اعضای هیأت علمی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم. دو ماهنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ش ۶، ص ۴۰۳-۳۹۹.
- سلطانی، ایرج (۱۳۹۱). نگاهی به توسعه منابع انسانی در سلامت نظام اداری. مجله تحول اداری، ش ۳۵ و ۳۶، ص ۹۵-۱۰۶.
- علاقه‌بند، علی (۱۳۷۸). سلامت سازمانی مدرسه. فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش. ش ۲۱، ص ۱۴-۳۳.
- فرامرز قراملکی، احد (۱۳۸۵). اخلاق حرفه‌ای. تهران: مجنون.
- قرائتی، محسن (۱۳۹۱). اخلاق آموزش. تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.
- کرمپوریان، آرزو؛ ایمنی، بهزاد؛ ترک زبان، پرویز (۱۳۹۲). بررسی نگرش به اخلاق حرفه‌ای در اعضای هیئت علمی دانشکده دندانپزشکی همدان در سال ۱۳۹۱، مجله تحقیق در علوم دندان پزشکی، ش ۱، ص ۵۱-۴۳.
- گل محمدی، رستم؛ مطهری پور، مرتضی؛ چراغی، محمدعلی؛ میراسماعیل، میرفرهنگ (۱۳۸۹). بایسته‌های اخلاق در آموزش دانشگاهی. همدان: دانشگاه علوم پزشکی همدان.
- لیاقتدار، محمد جواد؛ شانظری، جعفر؛ مسلمی، معصومه (۱۳۸۷). بررسی ویژگی‌های علمی، حرفه‌ای و شخصیتی اساتید دروس عمومی معارف اسلامی از دیدگاه دانشجویان شهر کرمان. فصلنامه پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ش ۱۵، ص ۸۴-۵۷.
- مطلبی فرد، علیرضا؛ نوه ابراهیم، عبدالرحیم؛ محسن زاده، فرشاد (۱۳۹۰). بررسی و شناسایی نشانگرهای حرفه ای و اخلاقی در آموزش و تدریس از نقطه نظر دانشجویان کارشناسی ارشد. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. ش ۴، ص ۹-۱.
- معاونت تربیت و آموزش آجا (۱۳۹۱). نظام مدرسین مراکز آموزشی آجا.
- نعمتی، محمدعلی؛ محسنی، هدی سادات (۱۳۸۹). اخلاق در آموزش عالی: مولفه‌ها، الزامات و راهبردها. تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
- نیکنامی، مصطفی، کریمی، فریبا (۱۳۸۸). صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان آموزش عمومی و ارائه چارچوب ادراکی مناسب. فصلنامه پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ش ۲۳، ص ۲۲-۱.
- استانداردهای اخلاقی برای معلمان در استرالیا (۲۰۱۱). <http://www.aitsl.edu.au/australian-professional-standards-for-teachers>
- Abuelmatti, M (۲۰۰۲). Higher Engineering Education: Which type of Higher Engineering Education is Really Needed? Engineering Science or Engineering Technology? The ۶th Saudi Engineering Conference, Saudi Arabia.
- Brennan, John (۲۰۰۰). Managing quality in higher, education, An international perspective on institutional assessment and change. Buckingham, OECD, SRHE and Open University Press, ۲۰۰۰, p ۲۰-۲۴.
- Butt, D., & Reutzell, E (۲۰۰۰). Professors review best teaching practices. Retrieved from <http://www.esm.psu.edu/practices.html>.
- Campbell Elizabeth (۲۰۰۹). The Ethics of Teaching as a Moral Profession, University of Toronto Canada.
- Catherine Fallona (۲۰۰۰). Manner in teaching: a study in observing and interpreting teachers' moral virtues, Available online at www.sciencedirect.com.
- Elena Seghedini (۲۰۱۲). Communication - the main component of teaching competence, Romanian Academy, Iasi Branch, Iasi, Romania, Available online at www.sciencedirect.com
- G. William Hill IV and Dorothy D. Zinsmeister (۲۰۰۴). Becoming an Ethical Teacher (pp. ۱۲۵-۱۳۲).

- Kenneth A. Strike (۲۰۰۲). Teaching ethics to teachers: What the curriculum should be about, Available online at www.sciencedirect.com.
- Kogi Naidoo (۲۰۱۲). Maintaining ethical standards in higher education teaching and research practice: A case study, Massey University, Palmerston North, New Zealand
- Marie-Anne Mundy, Lori Kupczynski, Joannetta D. Ellis, Robina L. Salgado (۲۰۰۹). Setting the standard for faculty professional development in higher education, Journal of Academic and Business Ethics
- Murray, Harry, Eileen Gillese, Madeline, Lennon, Paul Mercer, Marilyn, Robinson (۱۹۹۶). :Reflecting on the Practice of Teaching, Ethical Principles in University Teaching.
- M. Professional ethics in teaching: The training and development challenge; training and development directorate's nsw department of education and training. Available from: <http://www.cetl.gtu.ge./Professional/Ethics%20for/Teachers/Professional/Ethics/In/Teaching.doc>, ۲۰۱۲.
- Vontz K, Clerc (۲۰۰۷). Code of ethics, Nebraska professional practices commission, state of Nebraska.